

بنده پیشنهاد می کنم که در عوض مدرسه رسمی مدرسه دولتی بنویسند و در عوض مدرسه غیررسمی مدرسه عمومی بنویسند.

نایب رئیس - هر کس این پیشنهاد آقای حاج فاتح الملك را قابل توجه میدانند قیام نماید. [اغلب قیام نکردند.]

نایب رئیس - پیشنهاد آقای حاج فاتح الملك با اکثریت قابل توجه نکرده شد حال ده دقیقه تنفس است شور در بقیه قانون اساسی معارف میماند برای بعد از تنفس.

[نایب رئیس حرکت کرد و تنفس شد.]
مجددآجلسه مقارن غروب ایضا در تحت ریاست آقای ممتازالدوله منعقد شد.

دکتر علیخان - بنده می خواستم استعفا کنم از آقایان که پس از استماع صدای زنگ باین اطاق تشریف پیاروند از آن اطاق باین اطاق آنقدر فاصله نیست که یک ربع طول بکشد [در این موقع شروع بقرائت قانون معارف شد بواسطه تاریکی گفتند طرحهایی که فقط بقبولیت توجه آن لازم است رای گرفته شود قرائت شود.]

رایورت کمیسیون مبتکرات راجع بطرح آقای مؤتمن الملك در خصوص شرکتهای قرائت شد.

نایب رئیس - چون در قابلیت توجه آن رای گرفته نشده باینجه رای می گیریم هر یک از آقایان که طرح آقای مؤتمن الملك راجع بقوانین شرکتهای را قابل توجه میدانند قیام نمایند.

نایب رئیس - باتفاق پذیرفته شد حالارجوع بکمیسیون قوانین مالیه می کنیم.

[ایضاً راپورت کمیسیون مبتکرات راجع بدو طرح درباب نواقل بحری قرائت شد که یکی از طرف افتخار الواعظین و یکی از طرف آقای حاجی آقا پیشنهاد شده بود و کمیسیون طرح آقای حاجی آقا را قابل توجه دانسته بمجلس ارجاع نموده بود]
رئیس - در قابلیت توجه این طرح آقای حاجی آقا رای می گیریم هر کس آنرا قابل توجه می داند قیام نماید.

نایب رئیس - با اکثریت پذیرفته شد رجوع بکمیسیون قوانین مالیه می کنیم در جزو دستور امروز طرح آقای دکتر امیرخان بود لیکن خودشان تقاضا میکنند که بروز دیگر بماند.

حسنعلی خان - در دو هفته قبل صورتی طبع در توزیع شد که در آن صورت دستور چهار جلسه نوشته شده بود یکی از آنها پیشنهاد بنده بود راجع به مسئولیت وزارت دربار و گمان میکنم مهمترین طرح هائی است که الان در مجلس حاضر است و مهمترین وظیفه ما نگهداری از سلطان جوانست.

نایب رئیس - می دانید بواسطه مقدم داشتن بعضی طرحها آنطرح عقب افتاد والا جزء دستور بود دستور جلسه آتی قانون اساسی معارف راپورت کمیسیون بودجه راجع به مستمری وراث مشهدی محمد ژاندارم طرح ذکاء الملك راجع بزوزنامه رسمی در باب طرح حسنعلی خان راجع به مسئولیت وزارت دربار مخالفی نیست که جزء دستور شود.

[گفتند خیر] راپورت شعبه رابع راجع به نمایندگان عربستان.

ارباب کیخسرو - می خواستم تقاضا کنم که چون بودجه مجلس از کمیسیون محاسبات گذشته فردا طبع و توزیع می شود جزء دستور گذاشته شود.

وکیل الرعایا - بنده می خواستم پس از توضیحاتی که عرض کردم که آنطرح راجع بعمل روده در دستور گذاشته شود و مقدم بر سایر طرحها شود چون دو اهمیت دارد یکی تجارنی یک اهمیت که راجع بافزودن مالیه دولت است باین جهت از هیئت رئیسه استعفا میکنم که فردا از کمیسیون قوانین مالیه برمیگردد خوبست جزء دستور بگذارند.

صدیق حضرت - این بودجه مجلس مثل سایر بودجههای وزارتخانه ها بیاید بکمیسیون بودجه و کمیسیون بودجه آنرا در ضمن کلیه خرج و دخل ملاحظه نماید.

معز الملك - مطابق نظامنامه داخلی لازم نیست بکمیسیون بودجه بیاید.

آقای نوبری - عرض دارم.
نایب رئیس - بنویسید بدانم راجع بچه مطلبی است (نوبری نوشت و داد)

نایب رئیس - بفرمائید آقا دکتر علیخان مقدم است. شما بفرمائید.

دکتر علیخان - میخواهم عرض کنم هر روز در دستور چندین مطلب گذاشته میشود در صورتیکه یکی از آنها نمیکند خوبست من بعد یک طرح بمجلس بیاید و از مجلس بگذرد اغلب تصدیق کردند.

وحید الملك - بنده عرض میکنم قوانین اساسی معارف در دستور چندین جلسه آمده و ختم نشده استدها میکنم آنرا مقدم دارید.

نایب رئیس - جزء دستور هست.
حاجی آقا - بودجه مجلس چه شد؟

نایب رئیس - مانند بجلسه آتی نه پس فردا آقا میرزا اسمعیل شما فرمایشی داشتید بفرمائید.

آقا میرزا اسمعیل نوبری - خاطر آقایان مسبوق است که از بحران این کابینه در مملکت چه اثرات حاصل است و همه روزه چه حرفها منتشر میشود این اثرات همان بحران است آنروز مجلس رای داده بالاتفاق که شش نفر از نمایندگان خدمت آقای نایب السلطنه بروند و علت بخواهند که چرا کابینه را بمجلس نفرستند از آنجا که مجلس حافظ استقلال مملکت و قانون است و می بیند بواسطه بحران حاصله مملکت چه حالت دارد و باین قسم از ترقیات می مانیم تصور میکنم که آقایان با بنده شریک باشند که از آقای نایب السلطنه بخواهیم که کابینه را معین کرده پس فردا بمجلس بفرستند رئیس الوزرا معرفی بمجلس نماید.

نایب رئیس - آنچه بنده اطلاع دارم اینست که تا پس فردا کابینه بمجلس معرفی خواهد شد.
(نایب رئیس حرکت کرد مجلس نیمساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۸۵

صورت مشروح مذاکرات ۵شنبه ۲۱ شهریور

ربیع الثانی ۱۳۲۸

مجلس سه ساعت قبل از غروب سرانجام عقد گردید و نیمساعت بغروب تنفس و مقارن مغرب جلسه علنی در تحت ریاست آقای مستشارالدوله تشکیل و صورت مجلس روز سه شنبه را آقای معاضد الملك قرائت نمود شاهزاده اسدالله میرزا راپورت کمیسیون استقراض را قرائت کرد.

رئیس - این راپورت طبع و توزیع می شود و در جلسه دیگری موضوع مذاکره خواهد شد (تلگرافی از انجمن ولایتی اردبیل مشعر بر اینکه اردوی دولتی دوشنبه (۱۴) وارد اردبیل شده اردوی سایر و سایر متعربین تسلیم و در اردوی دولتی هستند و اهالی اردبیل جشن دارند رسیده بود آقای میرزا مرتضی قلی خان قرائت کرد.)

میرزا مهر قاضی قلیخان - شرحی است که طلاب اصفهان مقیم نجف نوشته اند که وقتی که مسئله استقراض داخلی را استماع نموده (۵۴) تومان جمع کرده برسم اعانه فرستاده و شرحی هم طلاب زنجان مقیم نجف نوشته اند و تقریباً (ده لیره) فرستاده اند و نوشته اند که این در جلسه اول فراهم شده بعد از این هم هر قدر فراهم شد فرستاده میشود.

(راپورت کمیسیون قوانین مالیه راجع بعمل روده قرائت شد.)

رئیس - شور در مواد میشود مذاکره در کلیات شده است.
(ماده اول قرائت شد)

مؤتمن الملك - پس ریز تمام این خواننده نشد خوب است تا آخر یکمرتبه خوانده شود (قرائت شد.)

رئیس - خوب مخافی که نیست رای میگیریم بماده اول بطوریکه در راپورت کمیسیون نوشته شده تصویب میکنند ورقه سفید خواهند انداخت.

(ورقه توزیع شد)
معاضد الملك - عده حاضر (۶۰) ورقه سفید علامت تصویب ۴۹ امتناع (۱۱)

رئیس - با اکثریت تصویب شد
آقایانیکه تصویب کرده اند:

- ادیبالتجار . آقا شیخعلی . آدینه محمدخان . فاتح الملك . معتمدالتجار . محمد هاشم میرزا . ابوالقاسم میرزا . وحید الملك . فهیم الملك . حاجی شیخعلی . تقی زاده . اسمعیل نوبری . شیبانی . صدر العلماء . لسان الحکماء . حاج محمد کریم خان . نجات . ذکاء الملك . شیخ رضا عر الملك . دکتر علیخان . سید حلیل - میرزا داود خان . وکیل الرعایا . تربیت . دبیر الملك . مؤتمن الملك . ناصر الاسلام . اسدالله میرزا . ارباب کیخسرو . شیخ ابراهیم زنجانلی . دهخدا . سید حسین اردبیلی . اسدالله خان . میرزا مرتضی قلیخان . وکیلالتجار . حسنعلی خان . کاشف . حاج آقا . منتصر السلطان . متین السلطنه - مرتضی قلی خان . نواب . معاضد الملك . معز الملك - ممتازالدوله . مستشارالدوله . حاج سید نصرالله . ماده (۲) راجع باینکه اگر کسی بدون

اجازه دولت کمین وزه بفروشد برای هر یک دو قران جریمه خواهند گرفت قرائت شد پس از مذاکرات دوفقره اصلاح ذیل پیشنهاد شد .

(۱) اصلاح آقای رئیس (هر گاه محقق شود که کسی بدون اجازه دولت روده و کمین وزه فروخته است زه و قیمت از فروشنده دریاف - خواهد شد .)

(۲) اصلاح دکتر علی خان (هر گاه کسی بدون اجازه دولت روده و کمین وزه بفروشد مأمورین دولت قیمت آنرا از فروشنده خواهند گرفت .)

رئیس - رأی می گیریم با اصلاح اولی هر کس تصدیق میکند ورقه سفید میاندازد .

(رأی گرفته و نتیجه بقرار ذیل اعلام شد)
معاضد الملک - عده حضار (۵۹) ورقه سفید علامت قبول (۴۲) امتناع (۱۶) .

رئیس - تصویب شد ماده نه خواننده شود تصویب کنندگان :

- ممنز الملک - مستشار الدوله - لسان الحکماء
- آدینه محمد خان - وکیل التجار - فاتح الملک - آقا سید جلیل - میرزا داود خان - منتصر السلطان - فهیم الملک - معاضد الملک - میرزا مرتضی قلیخان - حاج سید نصرالله - ممتاز الدوله - معتمد التجار - حکیم الملک - تقی زاده شیبانی - آقا میرزا اسمعیل نویری - دکتر علی خان آقا شیخعلی - مؤمن الملک - آقا شیخ رضا - تربیت - اسدالله میرزا - نواب عز الملک - متین السلطنه - اسدالله خان - وکیل الرعایا - دبیر الملک - ابوالقاسم میرزا - آقا سید حسین اردبیلی - کاشف - حاج محمد کریمخان - ارباب کیخسرو - وکیل التجار - دهخدا وحید الملک - حاج آقا - محمد علیخان - مرتضی - قلیخان - بختیاری .

ماده (۲) قرائت شد .

رئیس - معلوم میشود مخالفی نیست پس رأی میگیریم هر کس ماده سه را بطوری که در راپورت نوشته شده تصویب مینماید ورقه سفید میاندازد . (اخذ رأی شده نتیجه آن از این قرار اعلام شد)

معاضد الملک - عده حضار ۵۷ ورقه سفید علامت قبول ۴۵ ورقه آبی علامت رد (۱) امتناع ۱۱ رد کننده حاج شیخعلی نسائیکه تصویب کردند .

محمد هاشم میرزا - تقی زاده - فاتح الملک - صدر -

العلماء - معتمد التجار - حکیم الملک - آقا میرزا اسمعیل نویری - آقا شیخعلی - میرزا داود خان - آقا سید جلیل وکیل الرعایا - تربیت - کاشف - آقا شیخ رضا - آقا شیخ ابراهیم زنجانی لسان الحکماء - مؤمن الملک - دکتر علیخان

دبیر الملک - حاج محمد کریمخان - اسدالله میرزا - ارباب کیخسرو - آقا سید ابراهیم - آقا سید حسین اردبیلی - منتصر السلطان - ناصر الاسلام - وکیل التجار - مرتضی - قلیخان - حسنعلیخان - ممتاز الدوله - ذکاء الملک - حاج آقا - وحید الملک - طباطبائی - فهیم الملک - عز الملک - متین - السلطنه - دهخدا - اسدالله خان - میرزا مرتضی قلیخان - معاضد الملک - حاج سید نصرالله - مستشار الدوله - ابوالقاسم میرزا - ممنز الملک .

رئیس - ماده سه با کثرت پذیرفته شد ماده چهار خواننده شود (قرائت شد) چون اینماده راجع بود باینکه ترتیب جمع آوری روده و کمین وزه و اداره

اینکار راجع است بوزارت مالیه بعضی وجود اینماده را لازم ندانسته گفتند زائد است پس از قدری مذاکره بقیام و قعود رأی گرفته با کثرت تصویب شد .

ماده پنجم - راجع باینکه اینقانون سه روز پس از اعلان در تمام مملکت ایران شروع با اجرا میشود قرائت شد . بعضی اینماده را برای شروع با اجرا کم دانسته آقای فهیم الملک مخبر کمیسیون قوانین مالیه اظهار نمود که چون از اول حمل وزارت مالیه تهیه اجرای اینقانون را دیده و بنقاط اطلاع داده است باینجهت کمیسیون اینماده را کافی دانست پس از مذاکرات بقرار ذیل دوفقره اصلاح پیشنهاد شد .

(۱) از طرف آقای مؤمن الملک .

اینقانون در هر محل ده روز پس از اعلان بموقع اجرا گذارده خواهد شد .

(۲) از طرف آقای کاشف .

اینقانون از تاریخ اعلان در ظرف ده روز اجرا خواهد شد .

رئیس - رأی میگیریم باین اصلاحاتی که پیشنهاد شده اول به پیشنهاد آقای مؤمن الملک رأی گرفته میشود هر کس این پیشنهاد را تصویب میکند قیام نماید اغلب قیام نمودند .

رئیس - با کثرت تصویب شد . حال در کلیه اینقانون رأی گرفته میشود هر کس تصویب میکند ورقه سفید خواهد انداخت [ورقه توزیع و نتیجه بطوریکه ذیلامندرج است اعلام شد]

معاضد الملک - عده حضار (۵۸) ورقه سفید علامت قبول (۴۷) امتناع (۱۱) کسانیکه تصویب کردند .

فاتح الملک - آدینه محمدخان - مستشار الدوله ادیب التجار - معتمد التجار - ذکاء الملک - وکیل التجار - تربیت - لسان الحکماء - دکتر علیخان - آقا شیخعلی - آقا سید جلیل -

میرزا داودخان - وکیل الرعایا - شیبانی - صدر العلماء - آقا میرزا اسمعیل نویری - محمد هاشم میرزا - حکیم الملک - مؤمن الملک - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - اسدالله میرزا - دبیر الملک حاج محمد کریمخان - منتصر السلطان - ناصر الاسلام آقا سید حسین اردبیلی - ارباب کیخسرو - حاج آقا حسنعلیخان - وحید الملک - عز الملک - نواب -

متین السلطنه - دهخدا - اسدالله خان - مرتضی قلیخان فهیم الملک - وزیر زاده - ابوالقاسم میرزا - میرزا مرتضی قلیخان - معاضد الملک - ممتاز الدوله - ممنز الملک - حاج سید نصرالله - کاشف - آقا شیخ رضا

رئیس - کلیه این قانون با کثرت تصویب شد موضوع مذاکرات جلسه آتی از این قرار است شور اول از بقیه قانون اساسی معارف راپورت کمیسیون بودجه راجع بوراث مشهدی محمدزندانم مقبول طرح آقای ذکاء الملک در خصوص تأسیس روزنامه رسمی طرح آقای حسنعلیخان در خصوص

مسئولیت وزیر در بار راپورت شعبه چهارم راجع بنیابندگان در استان از این ساعت جلسه خصوصی می شود .

(مجلس یکساعت و نیم از شب گذشته خصوصی شد)

جلسه ۸۶
صورت مشروح روز شنبه ۱۹ شهریور
ربیع الثانی ۱۳۲۸
مجلس دو ساعت و چهل دقیقه قبل از فروب آفتاب

در تحت ریاست آقای مستشار الدوله تشکیل شد صورت مجلس روز پنجشنبه ۱۷ را آقای معاضد الملک قرائت کردند .

رئیس - ملاحظه در صورت مجلس هست (اظهاری نشد رئیس صورت را امضاء کرد)

رئیس - آقای آقا سید جلیل تقاضا میکند در خصوص طلبکاران مرحوم حاجی میرزا ابراهیم آقا راپورت کمیسیون بودجه امروز موضوع مذاکره بشود اگر مجلس موافقت دارد بعد از آن نفس خواننده شود .

(عموماً تصویب کردند)

رئیس - قانون اساسی معارف خواننده شود (ماده ۱۱ راجع باینکه هر کس مدرسه غیر رسمی افتتاح می کند باید با اطلاع دولت برساند قرائت شد .)

آقای وکیل التجار - پیشنهادی نمودند که ذیلامندرج است .

این بنده پیشنهاد میکنم که این ماده باینطور نوشته شود .

ماده ۱۱ - هر کس مدرسه غیر رسمی افتتاح می کند باید بتصویب و در تحت نظارت وزارت معارف باشد و تحصیل آنها بموجب پروگرام عمومی واقع شود .

مؤمن الملک - این را بفرمائید تجزیه کنند و قسمت شود .

قسمت اول قرائت شد .

هر کس مدرسه غیر رسمی افتتاح می کند باید بتصویب و در تحت نظارت وزارت معارف باشد . رئیس - این قسمت اول را هر کس قابل توجه می داند قیام نماید (رد شد)

قسمت دوم قرائت شد .

رئیس - این قسمت چون راجع بمواد بعد است حالا رأی نمی گیریم (گفتند صحیح است) (ماده ۱۲) راجع بشرایط مؤسس و مدیر قرائت شد .

آقای آقا سید ابراهیم پیشنهادی نمودند قرائت شد .

این بنده پیشنهاد می کنم که این جمله در ذیل ماده ۱۲ نوشته شود .

شرط ششم - مدیر و معلمین باید متجاهر بفسق و محکوم بفساد عقیده نباشند (مسکوت عنه ماند)

(ماده ۱۳) در خصوص اینکه هر کس در هر جا تحصیل کرده باشد تا در مقام امتحان رسمی بر نیامده باشد در مدرسه دولتی پذیرفته نخواهد شد قرائت شد پس از مذاکره پیشنهاد های ذیل قرائت شد

۱ - از طرف آقا میرزا ابراهیم خان - این بنده پیشنهاد می نمایم ماده ۱۳ باینطور نوشته شود هر کس خواسته باشد در مدارس دولتی داخل شود باید مطابق پروگرام آن مدرسه امتحان بدهد .

۲ - از طرف آقای متین السلطنه

هر کس در هر جا تحصیل کرده باشد تا در مقام امتحان رسمی بر نیامده است در مدارس متوسطه و عالی پذیرفته نخواهد شد .

۳ - از طرف آقای ممنز الملک هر کس خواسته باشد داخل مدارس متوسطه